

УДК 811.161.2'373.2

doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10303>

ВЛАСНІ ГЕОГРАФІЧНІ НАЗВИ ВИЖВІВЩИНИ XVII СТ.: СТРУКТУРНО-ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОНІМІВ

Інна ЦАРАЛУНГА

*Хмельницький національний університет,
кафедра української філології,
вул. Інститутська, 11, 4-420, Хмельницький, Україна, 29016,
тел. (0382) 72-33-89
e-mail: tsaralungainna@ukr.net*

На основі справ Вижвівської актові книги XVII ст. проаналізовано топонімікон середньовічної Вижвівщини. З'ясовано походження власних географічних назв, схарактеризовано структурні риси онімів. Топонімний простір Вижвівщини представляють ойконіми, гідроніми, а також мікротопоніми, серед яких – назви вулиць, доріг, ґрунтів, урочищ, полів тощо.

Ключові слова: Вижвівська актова книга, етимологія, топонім, мікротопонім, апелятив.

Актуальність дослідження. Сучасне Полісся як прабатьківщина слов'ян являє собою приклад безпосередньої еволюції мови від племінних діалектів до сучасного стану. Цей архаїчний регіон зберігає значні реліктові явища в галузі мови, духовної культури українців, відтак дослідження поліського ономастикону дає знання про заселення краю, відновлює картину етнічних змін, мовних процесів великої історичної ретроспективи [7: 3–4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню давньої мовної спадщини Полісся присвячено праці І. М. Железняк, О. П. Карпенко, Р. М. Козлової, В. М. Мойсієнка, А. П. Непокупного, О. С. Стрижака, В. П. Шульгача та ін.

Постановка проблеми, мета дослідження. Старожитні північноукраїнські терени багаті на писемні пам'ятки, серед яких важливе значення має Вижвівська актова книга XVII ст., створена на північно-західних землях України, у м. Вижва (сучасне с. Нова Вижва Старовижівського району Волинської області) [1].

Поселення Вижва було закладене князями Сангушками близько 1543 року. Воно мало вигідне географічне положення, адже саме через Вижву пролягав торговий шлях з Володимира на Берестя, так звана "Вітовтова дорога" – транспортний коридор через Полісся. Окрім того, як згадано в документах 1580 року, тут діяв прикордонний Ковельський митний пункт. Також Вижва виникла на важливому річковому шляху Вижва–Прип'ять–Дніпро–Чорне море. Згодом містечко із замком стало волосним центром. До складу Вижвівської волості входили села: Брідки, Гридки, Красна Воля, Мостище, Секунь, Стара Вижва (тепер – м. Стара Вижівка, районний центр), Хотивель, Шушки. 1548 року Вижва отримала привілеї магдебурзького права: у місті дозволялося проводити ярмарки, стягувати мито за переправу через річку, таким способом розширювалися повноваження міського самоврядування, а також розвивалися і зміцнювалися економічні, торговельні зв'язки між містами, селищами тощо.

Мета нашої наукової розвідки – дослідити топонімікон середньовічної Вижвівщини на основі справ Вижвівської актові книги XVII ст., з'ясувати

походження власних географічних назв, схарактеризувати структурні риси онімів, виявити архаїчні мовні явища в їх складі.

Виклад основного матеріалу. Вишівська актова книга зберігається в Центральному державному історичному архіві України (м. Київ). У ній записані справи, розглянуті Вишівським міським урядом у 1599–1684 рр. Це пам'ятка канцелярського стилю староукраїнської мови, що увібрала давні традиції ділового письменства і нові елементи, відобразила тогочасний писемний узус і місцеве народне мовлення [1: 53–55]. Чимало мовних одиниць репрезентують топонімний простір тогочасної Вишівщини.

У книзі зрідка трапляються назви тогочасних міст, що, імовірно, зумовлено призначенням пам'ятки: у ній записували справи локального характеру, акти купівлі-продажу нерухомості, майна містян, справи щодо заповідання, дарування, обміну, про що йдеться в одному із заголовків книги: “Починаніє книг мѣских вѣжевскихъ, на которыхъ кгрунтьты мѣские и дома на вѣчности записѣются предъ ѿрадомъ сполным, раицами из присаажьными” (спр. № 56, арк. 42). Тож зафіксовано поодинокі ойконіми *Вишва*, *Хотивель*.

Вишва, *Вышва*, *Вежва*, місто: присаажьними мѣста Вишвы 175 зв., писанъ у Вишве 141, писанъ у Вишви 146, писан у Вышви 153, писано у Вежви 142. Онім утворений шляхом трансонімізації від однойменного гідроніма *Вишва*, назви річки, біля якої було засноване поселення (див. нижче: *Вишва*, річка).

Хотивель, село: продал есми... часть свою власную дедичную в Хотивлю 152 зв.; зезнавамъ тенъ крунтъ в Хотивлю 168 зв. Сучасний ойконім *Хотивель* (Старовишівського р-ну) походить від особового імені **Хотивь* + -j- [18: 144].

Деякі ойконіми в рукописі кваліфіковано як маєтності. Зокрема, засвідчено назви маєтностей *Бродьки*, *Подварокъ*.

Бродьки, маєтність: кому колвек теж завести алибо продати своє маєтност Бродьки 184, писан в Бродкахъ 184 зв., порівняймо сучасний ойконім *Бродки* у Старовишівському р-ні Волинської обл. і назву урочища *Бродки* поблизу Старої Вишви [18: 18], що походить від апелятива *бродок* – зменшеного від *брод* “мілке місце річки, озера або ставка, у якому можна переходити або переїжджати на інший бік” [15, I: 237].

Подварокъ, *Подварокгъ*, маєтність: на части ѿтчизны моеи... полморка з будованем, що се называєт Подварокъ 164, Ивану Ивановичю... дерево, що на Подварку 251, – назву утворено від апелятива *подварокъ* – “двір, садиба” [16, II: 131], пов'язаного з лексемою *двір*, порівняймо також *подвуорок* “місце, на якому стоїть хата з господарськими будівлями; двір” [9: 165], *падворок* (заст.) “садиба у передмісті” [6, II: 18].

У текстах справ трапляються назви водних об'єктів, які межують з описуваними землями, господарствами, маєтностями або входять до їх складу.

Бережниця, річка: подъле речки Бережницы 142 зв., четверть морка... коньчисе по рѣку Бережницу 155 зв., за мостем ѿт Бережницы моркгъ лежит 213, четверть моркгу... ѿт Бержъницы за мостком, 259. Цікаво, що до сьогодні в с. Нова Вишва (колишній Вишві) Старовишівського району зберігся куток села під назвою *Бережниця*, розташований над річкою (!) [13, I: 36]. *Бережниця* – гідронім, поширений на теренах України, зокрема, таку назву мають сьогодні річки в басейнах Дунаю і Дністра [3: 28; 12: 40], а також дослідники фіксують ойконім *Бережниця* у Львівській, Івано-Франківській, Волинській областях [5: 31; 18: 11]. Номен

репрезентує старожитню гідронімію слов'ян: виник унаслідок онімізації праслов'янського апелятива **beržnica* – похідного на *-ica* від **beržнь(jь)* (: укр. *бережний* „береговий”) або на *-ьnica* від **bergъ* чи як суфіксальний дериват від **Beržнь(jь)* [19: 42–43].

Ви́жва, річка: котораіа част плеца шостаіа... конъчитсія до рики Ви́жвы, 186. Номен поширений в українському топоніміконі Волині: *Ви́жва* (*Ве́жва*) – назва озера в Камінь-Каширському районі [14: 19], *Ви́жва* – назва кутка в с. Радшин Ковельського району [13, I: 113]. Річка *Ви́жва* є однією з найбільших приток Прип'яті [12: 101], однак до сьогодні не встановлено задовільної етимології гідроніма. Зокрема, його пов'язують із готським *wigs* “шлях”, а зіставляючи з гідронімами *Свіга*, *Вигівка*, *Ви́женка* у басейні Десни і Прип'яті, – з індоєвропейським **(s)ueigh-* “гнути(ся), вити(ся), хитати(ся)”, що відображено й у гіпотезі В. П. Шульгача: розвиток семантики і. є. **(s)uoi-g-*, континуанти якого засвідчені у слов'янських апелятивах і в реконструйованому **vižьva*, міг відбуватися за моделлю “рухатися, литися, потік” → “нанесений водою пісок” (→ “пісок”); “рухатися” → “снівигати, поспішати, бігти” [19: 313–314].

Цікаве семантичне навантаження і графіко-фонетичне оформлення має гелонім *Вцопецьное*: конъчєсе по болото Вцопецьное таіа ползастънъку 176 зв. Щодо морфологічної структури, це назва прикметникового типу, суфіксальний дериват від апелятива *вцопец*, пор. *втонець*, *втонец* “утопленик” [11, I: 151]. Ураховуючи природні властивості болота як об'єкта, типового для поліського ландшафту, онім *Вцопецьное* доцільно пов'язувати з **torь* “болото” [6, V: 599]. За фонетичними ознаками номен, імовірно, відображає так зване “цекання” (порівняймо блр. *таніць* “топити”), спричинене, вочевидь, білоруським впливом, що зумовлено північно-західним розташуванням м. Ви́жви.

Почасти на сторінках актової книги представлені мікротопоніми – власні назви невеликих місцевих географічних об'єктів та частин макрооб'єктів [8: 308]. Писемна пам'ятка надзвичайно багата на детальні описи територій, де розміщувалося нерухоме майно, часто відділене гостинцями, дорогами, вулицями.

Назви вулиць, гостинців і доріг мотивовані здебільшого онімами, що позначають сусідні населені пункти, інші географічні об'єкти:

Бережницька, вулиця: полморка з будованєм старьми... лежачи на улици Бережницькоі 181 зв., пох. від ойконіма або потамоніма *Бережниця* (див. вище);

Борзовска, вулиця: полплеца з будованєм обмеж улици Борзовскоі 175, походить від ойконіма *Борзова*, порівняймо назву поселення *Борзова* у Старовижівському районі [18: 15];

Воленска, дорога: моръкъ цѣлыи... починаєтсія от дороги Воленскоє 179 зв.; *Воленская*, вулиця: част плеца шостаіа починаєтсія от улици Воленскоє 186; за твердженнями краєзнавців, р. *Воля* впадала у р. Ви́жву разом з іншими шістьма малими струмками [17, I: 191], також номен *Воля* – назва передмістя містечка Ви́жви [17, I: 255], що є і в пам'ятці: *Воля* 173 зв., *За Волею* 276 зв., *На Воли* 173, 189. Населені пункти з назвою *Воля* засвідчені в різних районах Волинської області: *Воля* Ковельського району, *Воля-Свйчівська* Володимир-Волинського району [18: 29], *Воля-Ковельська* Ковельського району, *Воля-Любитівська* Ковельського району [5: 86] та ін. (див.: [17, I: 253–257]);

Загорска, вулиця: спадок, меновитє плац у вулици Загорскоі 48 зв., дом мои власныи... стоіачии обмеж Матѳеіа Шевца, а з другоє стороны от улици

Загорскои 143 зв.; порівняймо назви сіл *Загора* у Львівській і Рівненській областях [5: 158]; менш імовірним є походження від прийменникової конструкції *за горою* із вказівкою на розміщення об'єкта номінації;

Ратенська, вулиця: *полплєца з будованєм... лежачии на улици Ратенскеи* 191 зв.; *Ратенскии*, гостинець: *чверть морку на гостинци Ратенском* 161, *чверть морька на гостиньцу Ратенским* 177 зв., *морькъ цѣлыи*, на гостиньцу *Ратиньским* лежачии 181 зв., походить від ойконіма *Ратне*, сьогодні – найменування районного центра Волинської області [18: 116];

Ковелскии, гостинець: *мают собѣ сполно роздилит по полморка на гостинцу Ковелским* 182, походить від ойконіма *Ковель* [18: 64], місто районного значення на Волині;

Мацевська, дорога: *то єст морькъ... поченасє от дороги Мацевское* 150 зв., *иж-єхьмы продали крунть нашъ власныи... полчасти от дороги Мациевскои* 189 зв., містечко з назвою *Маціїв/Мацеюв/Матіїв* зафіксував у Ковельському повіті дослідник стародавньої Волині О. М. Цинкаловський [17, II: 79].

Подваркова, дорога: *єст полморка целого, іако сє маєт в себе, лежачии... обмеж ...дороги Подварковои* 157, походить від назви маєтності *Подварокъ* (див. вище).

Як слушно вважає Н. І. Лісняк, один із принципів номінації мікрооб'єкта – це відображення в найменуванні відношення одного об'єкта до іншого, суміжного чи несуміжного, який має власне ім'я [10: 189], тож такий принцип називання засвідчено і в актовій книзі м. Вишви.

В основах деяких назв вулиць використано апелятиви на означення важливих місцевих комунікацій, зокрема, *Замкова*, вулиця: *продал ...третину плєцу, лежачого в рынъку обмежъ улици Замковои* 191;

Мелницька, вулиця: *продали крунть ...лежачии обмежъ Васка Гоньца, а з другои стороны обмежъ реки, коньчисє по рикѹ на улици Мелницькои* 173 зв., даровал крунть свои власныи, нікому ни в чєм не заведєныи, *полплєца, лежача на улици Мелницькеи* 193; варто враховувати й поширеність ойконіма *Мельники* у колишніх Володимирському і Ковельському повітах, а також назву містечка *Мельниця*, колишнього королівського села, важливого економічного центра в Ковельському повіті [17, II: 84].

Нечисленні назви вулиць, в основах яких відображено форму, довжину географічного об'єкта, зокрема, *Долга*, вулиця: *крунть с[во]и властныи...*, лежачии на улици *Долгои* 166, *...коньчисє до плєца Лотишовои на Долгои улици* 181, *продали част свого плєца третину з будованєм... лежачу на Долгои улици, обмежъ улици Долгои* 187; інші характеристики, до прикладу, *Паркановака*, невелика вулиця: *крунть нашъ властныи... коньчисє по улочку Паркановую* 188 зв. та ін.

Назви ґрунтів походять здебільшого від імені власника того чи іншого об'єкта господарювання:

Лакотинскии, ґрунт: *иж-єсми продал полпліаца, купно свое власное, правом вечистым, у Вишєве лежачии, Лакотинскии, обмежъ тоє жє Лакотихи з одноє стороны* 144 зв.; у пам'ятці засвідчено власну особову назву *Полажска Іацькова Лакотиха* 142 зв., що походить від антропоніма **Лакоть*; порівняймо також гідроніми: озеро *Локіття* (*Локотьє, Локос*) у Маневецькому районі й болото *Локото* в Ковельському районі [14: 58]; урочище *Лакот* у Ківерцівському районі й горб *Локот-гора* на Рівненщині [19: 190];

Лотишовою, плец: конъчисє до плєца Лотишовою 181, назва прикметникового типу, утворена від посесивної особової назви **Лотишова*;

Рахваловскии, грунт: зєзнавамъ тєнь крунть Рахваловскии вечьными часы 168 зв., порівняймо антропонім пїѣ Рахваль 168 зв.

Назви інших господарських угідь (волок, урочищ, полів) різної структури й мотивації:

Мизовскиє, волюки: а з другою стороны волюки Мизовскии на обе стороне 179 зв., порівняймо ойконім *Мизове* у Старовижівському районі, який виводять від рідкісного антропоніма (імені чи прізвиська) *Мѣзь* [18: 86];

Копєчища, урочища: продали чвєртъ крунтьу обмеж Анъдрѣа самого, а з другою стороны Іана Щастновича у мостка, а на врочискахъ Копєчищахъ также шмат крунтьу 162 зв.; можливо, суфіксальне утворення від апелятива *копєць* “насипаний або викопаний межовий знак” [15, IV: 280], *копєць* “земляний насип; могила; пагорб”, порівняймо назву гори *Копєць* у Верховинському районі на Прикарпатті [4: 163], а також у західнополіських говірках *копєць* – “яма будь-якої форми, в яку закопували картоплю для зберігання взимку” [2, I: 241];

Мокре, урочище: предав ползастѣнъку, лежачого у Мокром врочиском 186; назва прикметникового типу, вочевидь, відображає природні особливості об’єкта;

Билавинь Островъ, урочище: продал застѣнок на урочищу Билавином Острови 172 зв.; складена назва, утворена від посесивного прикметника, що вказує на можливого власника об’єкта, й географічного терміна *остров* < **ostrovъ* [19: 197];

Велике Поле: иж-єм продал третину волюки, на Великом Полю лежача 179 зв.; складена назва, що, можливо, характеризує географічний об’єкт за розмірами.

Зрідка трапляються мікротопоніми, виражені прийменниковими конструкціями, до прикладу, *Под Рудою*, застенок: застенокъ Под Рудою очыстыи на поли 251; *На Загорє*: плєць цѣлыи, лежачи[и] На Загорє 157 зв., крунть замковыи, лѣжачии На Загори 174, чєтвєртъ плєца, лежачии На Загорю 194 зв. Такі назви, за спостереженнями дослідників, поширені в українському мікротопоніміконі; на дотопонімному рівні вони виконували орієнтаційну функцію й сьогодні допомагають ширше й точніше описати об’єкт, надаючи інформацію про його розташування чи якісь інші властивості, зокрема, з прийменником *під* вживаються назви кутків села, пасовищ, полів, з прийменником *на* – виїзди, дороги, стежки [10: 191].

Відсутність у контексті пам’ятки географічних термінів, які позначали б об’єкт номінації, дещо ускладнюють лінгвістичний аналіз певних онімів: *Островокъ Щаснович[а]*: чвєртъ морка з будованєм, лежача обѣ межъ Аврама Пушъкарович, а з другою сѣтороны самого // того же Лукъіана, конъчисє до Островка Щаснович[а] 194; у назві вказано на можливого власника об’єкта, а також використано географічний термін *островок*, який уживається в північно-західноукраїнських говірках зі значенням “підвищене місце на болоті, де токують тетеруки” [2, II: 18], апелятив **ostrovъкъ* належить до праслов’янського мовного фонду, наприклад, блр. *астравок* “сухий грудок із сіножаттю або лісом серед болота”, рос. діал. *островок* “підвищене сухе місце серед болота” [19: 197]; поширений і в сучасному мікротопоніміконі: на північно-західних теренах України назву *Острівок* мають понад 10 місцевих географічних об’єктів, серед яких – болото, куток села, ліс, лука, сінокіс, пагорб, урочище, хутір, частина річки та ін. [13, II: 153–154].

Висновки. Отже, аналіз власних географічних назв Вижівщини XVII ст. засвідчив використання ойконімів, назв міст, сіл, маєтностей, утворених як від

апелятивів, так і від власних назв. У текстах справ виявлено назви водних об'єктів, зокрема гелоніми й потамоніми, в основах яких – діалектизми, апелятиви праслов'янського походження. Почасти на сторінках Вишівської актові книги представлені мікротопоніми. Зокрема назви вулиць і доріг мотивовані здебільшого онімами, що позначають сусідні населені пункти та інші географічні об'єкти. Назви ґрунтів походять головно від імені власника того чи того об'єкта господарювання. Назви урочищ характеризуються різнотипною структурою. Деякі мікротопоніми виражені прийменниковими конструкціями.

Перспективи використання результатів дослідження. Подальші дослідження українського топонімікону на основі текстів писемних пам'яток сприятимуть відновленню й систематизації місцевого топонімійного матеріалу, встановленню давніх традицій іменування, реконструкції старожитнього мовного фонду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акти Вишівської міської книги XVII ст. / Інститут української мови НАН України ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка ; Хмельниц. нац. ун-т ; Центр. держ. іст. арх. України у м. Києві [підгот. до вид. І. Б. Царалунга] ; [відп. ред. В. М. Мойсієнко]. – Житомир, 2015. – 170 с.
2. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок / Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2000. – Т. 1–2.
3. Габорак М. Гідронімія Івано-Франківщини. Етимологічний словник-довідник / М. Габорак. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. – 564 с.
4. Габорак М. Топонімія Галицької Гуцульщини. Етимологічний словник-довідник / М. Габорак. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2011. – 656 с.
5. Горпинич В. О. Словник географічних назв України / В. О. Горпинич. – Київ, 2001. – 526 с.
6. Етимологічний словник української мови : у 7 т. Т. I–VI / редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) [та ін.]. – Київ, 1982–2012.
7. Железняк І. М. Передмова / І. М. Железняк // Ономастика Полісся / відп. ред. І. М. Железняк. – Київ, 1999. – 234 с.
8. Карпенко О. П. Мікротопоніми / О. П. Карпенко // Українська мова. Енциклопедія / редкол. Русанівський В. М. та ін. – Київ, 2000. – С. 318.
9. Лисенко П. С. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – Київ, 1974. – 260 с.
10. Лісняк Н. І. Ойконімічні основи в мікротопонімії Західного Поділля / Н. І. Лісняк // Студії з ономастики та етимології. 2007 / НАН України. Ін-т української мови ; ред. кол. В. П. Шульгач (відп. ред.) та ін. – Київ, 2007. – С. 188–192.
11. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок : у 2 ч. / М. Й. Онишкевич. – Київ, 1984.
12. Словник гідронімів України / укл. І. М. Железняк та ін. – Київ, 1979. – 780 с.
13. Словник мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України та суміжних земель : у 2-х т. / упор. Г. Л. Аркушин. – Луцьк : РВВ Вежа Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006.
14. Словник мікрогідронімів України. Волинь, Житомирщина, Запоріжжя, Київщина, Кіровоградщина, Полтавщина, Черкащина / уклад. : І. М. Железняк та ін.; під. ред. О. П. Карпенко. – Київ : Обереги, 2004. – 448 с.
15. Словник української мови : в 11 томах. – Київ, 1970–1980.

16. Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV – XVIII ст. : [у 2-х книгах] / Є. Тимченко ; упорядники: В. В. Німчук, Г. І. Лиса. – Київ – Нью-Йорк : Літопис-XX, 2002–2003.

17. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року : у 2 т. / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984–1986.

18. Шульгач В. П. Ойконімія Волині. Етимологічний словник-довідник / В. П. Шульгач. – Київ : “Кий”, 2001. – 189 с.

19. Шульгач В. П. Праслов'янський гідронімний фонд (фрагмент реконструкції) / В. П. Шульгач. – Київ, 1998. – 368 с.

REFERENCES

1. *Akty Vyzhivivskoi miskoi knyhy XVII st.* (2015). / Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy; Zhytomyr. derzh. un-t im. I. Franka; Khmelnyts. nats. un-t; Tsent. derzh. ist. arkh. Ukrainy u m. Kyievi [pidhot. do vyd. I. B. Tsaralunha]; [vidp. red. V. M. Moisiienko]. Zhytomyr.

2. Arkushyn, H. L. (2000). *Slovnnyk zakhidnopoliskykh hovirok*. Lutsk, t. 1–2.

3. Haborak, M. (2010). *Hidronimiia Ivano-Frankivshchyny. Etymolohichnyi slovnnyk-dovidnyk*. Ivano-Frankivsk: Misto NV.

4. Haborak, M. (2011). *Toponimiia Halyskoi Hutsulshchyny. Etymolohichnyi slovnnyk-dovidnyk*. Ivano-Frankivsk: Misto NV.

5. Horpynych, V. O. (2001). *Slovnnyk heohrafichnykh nazv Ukrainy*. Kyiv.

6. *Etymolohichnyi slovnnyk ukrainskoi movy: u 7 t.* (1982–2012). / redkol. O. S. Melnychuk (holov. red.) [ta in.]. Kyiv, t. I–VI.

7. Zheliezniak, I. M. (1999). Peredmova. In: *Onomastyka Polissia* / vidp. red. I. M. Zheliezniak. Kyiv.

8. Karpenko, O. P. (2000). Mikrotoponimy. In: *Ukrainska mova. Entsyklopediia* / redkol. Rusanivskiy V. M. ta in. Kyiv, 318.

9. Lysenko, P. S. (1974). *Slovnnyk poliskykh hovoriv*. Kyiv.

10. Lisniak, N. I. (2007). Oikonimni osnovy v mikrotoponimii Zakhidnoho Podillia. In: *Studii z onomastyky ta etymolohii. 2007* / NAN Ukrainy. In-t ukrainskoi movy; red. kol. V. P. Shulhach (vidp. red.) ta in. Kyiv, 188–192.

11. Onyshkevych, M. Y. (1984). *Slovnnyk boikivskykh hovirok: u 2 ch.* Kyiv.

12. *Slovnnyk hidronimiv Ukrainy.* (1979). / ukl. I. M. Zheliezniak ta in. Kyiv.

13. *Slovnnyk mikrotoponimiv i mikrohidronimiv pivnichno-zakhidnoi Ukrainy ta sumizhnykh zemel: u 2-ku t.* (2006) / upor. H. L. Arkushyn. Lutsk: RVV Vezha Volyn. derzh. Un-tu im. Lesi Ukrainky

14. *Slovnnyk mikrohidronimiv Ukrainy. Volyn, Zhytomyrshchyna, Zaporizhzhia, Kyivshchyna, Kirovohradshchyna, Poltavshchyna, Cherkashchyna.* (2004) / uklad.: I. M. Zheliezniak ta in.; pid. red. O. P. Karpenko. Kyiv: Oberehy, .

15. *Slovnnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh.* (1970–1980). Kyiv.

16. Tymchenko, Ye. (2002–2003). *Materialy do slovnnyka pysemnoi ta knyzhnoi ukrainskoi movy XV–XVIII st.: [u 2-ku knyhakh]* / uporiadnyky: V. V. Nimchuk, H. I. Lysa. Kyiv – Niu-York: Litopys-XX.

17. Tsynkalovskiy, O. (1984–1986). *Stara Volyn i Volynske Polissia. Kraieznavchyy slovnnyk – vid naidavnishykh chasiv do 1914 roku: u 2 t.* Vinnipeg.

18. Shulhach, V. P. (2001). *Oikonimiia Volyni. Etymolohichnyi slovnyk-dovidnyk*. Kyiv: “Kyiv”.

19. Shulhach, V. P. (1998). *Praslovianskyi hidronimnyi fond (frahment rekonstruktsii)*. Kyiv.

Стаття надійшла до редколегії 29. 04. 2019
прийнята до друку 10. 06. 2019

**PROPER GEOGRAPHICAL NAMES
OF VYZHVIVSHCHYNA OF THE XVII CENTURY:
STRUCTURAL AND ETYMOLOGICAL ANALYSIS OF ONYMS**

Inna TSARALUNGA

*Khmelnytsky National University,
11, Instytutska Str., Khmelnytsky, 29016,
The Ukrainian Philology Department,
phone (0382) 72-33-89
e-mail: tsaralungainna@ukr.net*

Article is devoted to study of Vyzhva Register of the XVII century, created on the North-Western lands of Ukraine, in Vyzhva city. This is a monument of the official style of the old Ukrainian language, which has received into itself the ancient traditions of business writing and new graphic and orthographic elements, depicted contemporary writing usage and local folk speech. Many linguistic units represent the toponym space of contemporary Vyzhivshchyna.

The purpose of the scientific research is to investigate the toponyms of the medieval Vyzhivshchyna on the basis of the cases of Vyzhva Register of the XVII century, to find out the origin of proper geographical names, to characterize the structural features of the onyms, to identify the archaic language phenomena in their composition.

The book identifies single names of the contemporary cities (*Вишва, Хотивць*), which is probably due to the purpose of the monument: cases of local nature, acts of purchase and sale of real estate, property of citizens, cases concerning the last will, donation, exchange were recorded in it. Some of the placenames in the manuscript are qualified as possessions (*Бродьки, Подварокь*). In the texts of the book cases, there are names of water objects that border with the described lands, farms, possessions or are included into their composition (*Бережниця, Вишва*).

Partly, on the pages of the register, microtoponyms – the proper names of small local geographical objects and parts of macro objects – are presented. The written monument is extremely rich with the detailed descriptions of the territories, where the real estates were located, often detached with driveways, roads, streets (*Борзовска, Ратенска*), names of which are mostly motivated by onyms denoting neighboring settlements, other geographical objects. Appellatives denoting important local communications were used for streets denomination, the shape and length of the street were depicted. Soil names originate mostly from the name of the owner of the certain business entities (*Лакотинскии, Рахваловскии*).

Keywords: Vyzhva Register, etymology, toponym, microtoponym, appellative.